

POSTANOWIENIE

Dnia 9 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania K.K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Szczecinie
z udziałem zainteresowanego T.L.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 kwietnia 2025 r.,
skargi kasacyjnej zainteresowanego T.L.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 8 grudnia 2023 r.,
sygn. akt III AUa 175/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od T.L. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Szczecinie kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) wraz z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ kpc tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

[I.T.]

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie wyrokiem z dnia 24 stycznia 2023 r., VI U 1778/21, oddalił odwołanie ubezpieczonej od decyzji z dnia 26 marca 2021 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Szczecinie, stwierdzającej że K.K. jako pracownik u płatnika składek T.L. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu,

rentowym, chorobowemu, wypadkowemu od 20 grudnia 2019 r. oraz zasądził od ubezpieczonej na rzecz organu rentowego kwotę 180,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrokiem z dnia 8 grudnia 2023 r., III AUa 175/23, Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie oddalił apelację ubezpieczonej oraz zasądził od niej na rzecz organu rentowego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym wraz z ustawowymi odsetkami należnymi po upływie tygodnia od dnia doręczenia tego wyroku do dnia zapłaty.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku płatnik składek zarzucił naruszenie: 1. art. 22 § 1 k.p.; 2. art. 83 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p.; 3. art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1 oraz art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych; 4. art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c.; 5. art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. i art. 83 § 1 k.c.; 6. art. 327 1 § 1 pkt 1 k.p.c.; 7. art. 379 pkt 5 k.p.c.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił jej oczywistą zasadnością oczywiście uzasadnioną. Skarżący podkreślił, że ubezpieczona faktycznie świadczyła swoją pracę na rzecz płatnika składek, wykonując wszystkie czynności księgowo-płacowe (poza kadrowymi), wobec czego nie sposób uznać, że jej działania były wykonywane jedynie dla pozorów. Ponadto, ustalony w sprawie stan faktyczny pozwala w pełni przyjąć, że ubezpieczona, zgodnie z treścią art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, podlegała pracowniczym ubezpieczeniom społecznym. Pozostawała ona bowiem w stosunku pracy z płatnikiem składek w spornym okresie, będąc do dyspozycji pracodawcy i wyrażając gotowość świadczenia pracy, zatem winna więc podlegać ona ubezpieczeniu społecznemu.

Skarżący wskazał ponadto, że w sprawie zachodzi nieważność postępowania, bowiem był on pozbawiony możliwości obrony swoich praw (art. 379 pkt 4 k.p.c.).

Przez cały okres trwania postępowania przed sądami obu instancji płatnik składek nie był reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika. W toku postępowania płatnik składek wskazywał adres w Belgii, niemniej korespondencja

ta nigdy nie została skutecznie doręczona na powyższy adres. W ten sposób, zainteresowany w niniejszej sprawie nie mógł brać czynnego udziału, a tym samym - nie mógł realizować swojego uprawnienia procesowego. Jest to w sposób oczywisty naruszenie jego prawa do obrony, które powinno być ocenione przez pryzmat art. 379 pkt 5 k.p.c. W szczególności nie mógł on składać wniosków i oświadczeń w ramach tego procesu, a nadto nie był przesłuchany w charakterze strony, mimo złożonego skutecznie wniosku.

Mając powyższe na uwadze skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz uchylenie w całości poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i orzeczenie co do istoty sprawy, poprzez uwzględnienie odwołania ubezpieczonej; rozstrzygnięcie o kosztach postępowania za wszystkie instancje, ewentualnie uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej, ewentualnie, w przypadku przyjęcia skargi do rozpoznania, o oddalenie skargi kasacyjnej w całości oraz o zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, a skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów

prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Strona wnosząca skargę kasacyjną, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. określającym wymogi formalne tego środka prawnego, powinna sformułować w niej wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz ze stosownym uzasadnieniem. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien zaś wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty prawne świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Przywołanie w art. 398⁹ k.p.c. przyczyny przyjęcia skargi w postaci nieważności postępowania wynika z konieczności możliwie każdorazowego eliminowania uchybień procesowych o najdonioślejszym charakterze. Stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. nieważność postępowania Sąd Najwyższy bierze pod uwagę z urzędu, czyli niezależnie od tego, czy skarżący sformułował stosowny zarzut naruszenia przepisu postępowania, oraz tego, czy wykazał on możliwość wpływu tego uchybienia na wynik sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2002 r., III CZP 72/02). Przyczyna kasacyjna, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., dotyczy wyłącznie postępowania przed sądem drugiej instancji, natomiast możliwość zbadania ważności postępowania pierwszoinstancyjnego zostaje otwarta dopiero w razie postawienia odpowiedniego zarzutu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 września 2012 r., V CSK 384/11).

Skarżący podnosi, że został pozbawiony możliwości obrony swych praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. Nieważność postępowania określona w powołanym wyżej przepisie ma miejsce wtedy, gdy strona postępowania, wbrew swej woli, została faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części. Nieważność postępowania z tego powodu zachodzi wówczas, gdy ze względu na uchybienia formalne (na przykład niezawiadomienie strony o rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku) strona została pozbawiona przez sąd lub przeciwnika procesowego możliwości brania udziału w sprawie oraz zgłoszenia twierdzeń faktycznych i wniosków dowodowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z

dnia 9 lipca 2014 r., I PK 316/13, LEX nr 1511811). Nie można stwierdzić nieważności postępowania w rozumieniu tego przepisu, gdy strona podjęła czynności w procesie, nawet doznając utrudnień w popieraniu dochodzonych roszczeń lub w obronie przed żądaniami strony przeciwnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2016 r., I PK 39/16, LEX nr 2071897). Dlatego pod podstawę nieważności postępowania z art. 379 pkt 5 k.p.c. nie podpada każde naruszenie przepisów prawa procesowego, nawet jeśli mogło mieć wpływ na wynik rozstrzygnięcia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2016 r., II CZ 29/16, LEX nr 2056922 i powołane tam orzeczenia). Przy ocenie, czy doszło do pozbawienia strony możliwości działania skutkującej nieważnością postępowania trzeba rozważyć, czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, następnie zbadać, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony do działania w postępowaniu, wreszcie ocenić, czy pomimo zaistnienia wspomnianych przeszkód strona mogła bronić swych praw w procesie. Dopiero w razie kumulatywnego spełnienia wszystkich tych warunków można uznać, że strona została pozbawiona możliwości działania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2014 r., II UZ 58/14, LEX nr 1622316 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2015 r., V CSK 528/14, LEX nr 1771395 i z dnia 15 października 2015 r., II CSK 690/14, LEX nr 1962512). Innymi słowy pozbawienie strony możliwości obrony swych praw, aby mogło stanowić przyczynę nieważności, musi być całkowite i w sposób bezwzględny wyłączyć możliwość obrony (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 1961 r., 3 CR 953/60, NP 1962 nr 1, s. 117, z glosą W. Siedleckiego).

Nie można przyjąć, że do powyższej sytuacji doszło w niniejszej sprawie. Należy przyznać, że rzeczywiście początkowo doręczenie pism procesowych następowało na znany Sądowi adres płatnika w S.. Jednak nie można uznać, że skarżący nie wiedział o toczącym się postępowaniu. W dniu 20 grudnia 2022 r. nadesłał do Sądu pierwszej instancji usprawiedliwienie, w którym wyjaśniał z jakich przyczyn nie może stawić się na rozprawie i podał adres do doręczeń w Belgii. Na podstawie tych wyjaśnień Sąd Okręgowy odroczył posiedzenie. W dniu 18 stycznia 2023 r. płatnik składek złożył pismo, w którym wnosił o umożliwienie mu uczestnictwa w sprawie przeprowadzonej w trybie zdalnym. Jego wniosek został

przez Sąd Okręgowy uwzględniony i skarżącemu został przesłany link pozwalający na udział w sprawie w trybie, o który wnioskował. Na rozprawie w dniu 24 stycznia 2023 r. pomimo problemów technicznych uczestniczyła ubezpieczona. Natomiast płatnik składek rozłączył połączenie zdalne nie próbując w późniejszym czasie ponownie nawiązać połączenia.

W związku z tym należy uznać, że przed zakończeniem postępowania uchybienie procesowe zostało usunięte, a skarżący miał możliwość obrony swoich praw przed ostatecznym terminem rozprawy.

Co do powoływanej przez skarżącego przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej konieczne jest przypomnienie, że w motywach wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że

skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Wbrew odmiennemu twierdzeniu skarżącego w sprawie brak jest podstaw do przyjęcia, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W procesie sądowego badania, czy dany stosunek prawny jest stosunkiem pracy, zasadnicze znaczenie ma ustalenie faktyczne, czy praca wykonywana w ramach analizowanego stosunku prawnego rzeczywiście ma cechy wymienione w art. 22 § 1 k.p. W tym celu bada się okoliczności i warunki, w jakich dana osoba wykonuje czynności na rzecz innego podmiotu prawa i dopiero w wyniku tego badania (poczynienia stosownych ustaleń) rozstrzyga się, czy czynności te świadczone są w warunkach wskazujących na stosunek pracy. W wyroku z dnia 10 kwietnia 2018 r., II UK 10/17 (LEX nr 24900052), Sąd Najwyższy uwypuklił, że przyjęcie koncepcji pracowniczego zatrudnienia musi graniczyć z pewnością, że w sprawie doszło do świadczenia pracy podporządkowanej, niezależnie od jego nasilenia i rodzaju.

Sąd ocenia zatem, czy zebrane dowody ujawniają właściwości świadczenia pracy. W sytuacji, gdy dostrzega atypowe formy wykonywania pracy (brak podporządkowania, ciągłości świadczenia pracy), to zanegowanie tytułu pracowniczego ubezpieczenia nie tylko nie sprzeciwia się prawu, ale odpowiada jego treści (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2022 r., II USK 667/21, LEX nr 3416129).

W rozpoznawanej sprawie Sąd drugiej instancji uznał, że okolicznością uniemożliwiającą objęcie ubezpieczonej ubezpieczeniem społecznym był fakt, że strony zawarły umowę o pracę z góry zakładając, że nie będą realizowały swoich praw i obowiązków w ramach stosunku pracy. Ich oświadczenia woli w przedmiocie zawarcia umowy o pracę były pozorne, a przez to nieważne.

Sposób motywowania przez autora skargi kasacyjnej jej oczywistej zasadności sprowadza się do polemiki z poczynionymi przez Sąd drugiej instancji ustaleniami faktycznymi. Tymczasem w myśl k.p.c. art. 398³ § 3 k.p.c. oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące

ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarżący w istocie kwestionuje zatem dokonaną przez Sąd ocenę dowodów i wynikające z niej ustalenia faktyczne, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Podkreślić należy, że pod pretekstem kwalifikowanego naruszenia prawa materialnego nie można zmierzać do podważenia dokonanej w sprawie oceny dowodów.

Wobec niewykazania przez skarżącego powołanych przesłanek przysądu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach orzeczono w oparciu o art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c.

[I.T.]

[a.ł]